

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

VII. De Muliere Adultera, & Suppotente alienum partum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

huic curiarum praxi suffectæ poenæ obnoxius erit.

131. Quodsi ad sui defensionem, peccatum, in confessione sibi non apertum, aliâ viâ innouisse alleget, hoc probare, & quâ via modòque id cognoverit, ostendere tenetur: & si in probatione defecerit, eum ob revelationis, quæ explorata est, temerè factæ præsumptione, contra ipsum militantem, poenâ, sed, quòd de sacrilegio convictus non sit, extraordinariâ plectendum, cum Panormit. in c. *Omnis cit. n. 26.* & Sylvestro *V. Confesso 3. n. 5.* docent Lugo *cit. n. 151.* & alius DD. *citt. Pignatell. cit. Consult. 54. n. 12.*

132. Simili modò, si, peccati quidem notitiam ex solius poenitentis Sacramentali sui accusatione acceptam, sed revelationem cum poenitentis licentiâ factam, asserat, hoc probandi onus ipsi imponunt non pauci; quòd licentiâ sit quid facti, quod non præsumitur, sed probandum est ab allegante, per Reg. c. *Cum in jure 31. de Officio deleg. & l. in bello 12. §. 2. ff. de Capt. & possim.* Aliter sentit & hanc rem distinctione expedit Lugo *l. cit.* & si accusator non poenitens, sed tertius aliquis sit, probandi onus huic imponitur; quòd, cum talis licentiæ defectum ex solo auditu sciat, alias probationes debeat afferre, propter præsumptionem contra ipsum militantem pro Confessario, qui esse bonus & contra Sacramenti reverentiam non deliquisse præsumitur, donec contrarium probetur, c. *Unic. de Scrutinio, c. fin. de Presumpt. & l. Merito 51. ff. Pro Socio.* Si verò sit ipse poenitens, probandi onus in Confessarium transfert; quòd licentiæ datio, ut dictum, sit quid facti, ab allegante probandi adversus eum, qui id à se factum inficiatur, arg. c. *Cum in jure & §. 2. cit.* ut adeò hóc casu ad licentiæ sibi factæ probationem suæque purgationem confessario deserendum ju-

ramentum, & huic præfrito acquiescendum sit.

Non malè tamen Diana p. 5. *tract. 11. resol. 52.* & alii, Confessarium ad hujusmodi angustias non redigendum, aiunt: sed, si revelatio poenitenti ejusve complicitarum aut nihil damni afferat, & Confessarius vir prudens vitæque & famæ integræ sit, ejus assertionem simplicem rei inficiationi præponderare. Secus, præsertim si poenitens probatæ vitæ & laudatæ conversationis, eique vel tertio graviter damnosa revelatio sit, Confessarium ad poenam saltem extraordinariam trahendum. Cæteris autem paribus in dubio huic potius, quàm poenitenti credendum, cum Mascardo *de Probat. conclus. 951. n. 30.* & ab hoc relatis aliis, docet Pignatell. *l. cit. n. 10.* quòd, sicut in externo, *can. Hoc etiam, 2. q. 6. & can. Absit, 9. q. 2.* sic & in interno foro pro iudice in factis, quæ ad ejus officium spectant, & aliter sciri non possunt, præsumatur.

Illud etiam hóc locò DD. monent, 133. propter sacrilegii istius, naturâ suâ ferè secreti enormitatem ad ejus probationem testibus etiam singularibus fidem haberi; ut, si idem poenitentis peccatum unus hoc, alius aliò loco & tempore, vel unus hóc, alius aliud, & tertius etiam aliud peccatum à confessario revelatum, in iudicio deponant, ejus crimen ad poenam ordinariam infligendam sufficienter probatum, intelligatur, ut cum Tannero *Tom. 4. disp. 6. q. 9. n. 122.* & aliis observat *cit. Stoz num. 281.*

ARTICULUS VII. De Muliere Adultera, & Supponente alicenum partum.

SUM.

SUMMARIUM.

134. *Hec crimen suum marito aperire non tenetur :*
135. *Si ex eo imminens damnum aliter valeat impedire.*
136. *Si hoc nequeat, eam ad criminis manifestationem obligantium,*
137. *Et negantium DD. verior Opinio,*
138. *Sive Jus sive Ratio spectetur :*
139. *Extra quatuor casus speciales.*
140. *Eadem crimen manifestare etiam non tenetur proli supposita.*
141. *Saltem, si legitima ex eo imminens damnum tollat,*
142. *Vel manifestationem huic non profuturam, aut sibi damnosam fore, adveniat.*
143. *Factum vidua crimen suum tribus filiis manifestanti :*
144. *Cujus consilium à DD. RR. meritis improbat.*
145. *Ex adultera natam prolem alere adulter non tenetur :*
146. *Nisi, ejus se patrem esse, credat.*
134. **C**elebris admodum decisio est Innocentii III. c. Officij 9. Legato consulenti rescribentis, *Sicut mulieri, que, ignorante marito, ad alteram prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda, ita nec illi debet denegari, que sibi partum supposuit alienum, timensque maritum non vult facinus illi detegere:* ex qua Apostolica resolutione Dubium & maximi momenti controversia oritur, an uxor alienæ prolis suppositionem, aut ex adulterio conceptionem viro manifestare teneatur; ne huic in viro cum legitimarum prolium detrimento aliena proles in bonis succedat.
135. Non quidem, si uxor marito ejusque legitimis hæredibus ex supposititiâ vel spu-

riâ prolis successione imminens damnum de propriis bonis valeat compensare; hoc enim casu eam, sicut ad compensationem omnes, sic ad manifestationem criminis non facile aliquis obligabit, Molina *Tract. 3. de J. & J. disp. 102. n. 10.* & Gutierrez *Q. Q. Canon. Lib. 1. cap. 38. n. 28.* Sed, si illis imminens damnum compensare vel impedire aliter, quam suppositione, vel adulteriò suò proditò, non possit; hoc enim casu ad criminis sui manifestationem ipsam obligant Adrianus *Restitut. q. 1. dub. 1.* Paludanus *in 4. dist. 27. q. 2. art. 1.* & Corduba *Question. Lib. 1. q. 13.* non levis momenti nixi ratione; quòd, licet uxor, si id manifestet, gravis infamiae aut etiam mortis periculum subeat, & grave scandalum nascatur, ad hoc tamen vitandum legitimis mariti hæredibus ejus bonorum pars nequeat auferri, ut in hac supposita aut adulterina proles succedat; cum enim ad hoc cavendum uxor non minus teneatur, quàm malæ fidei possessor quicumque ad rei alienæ restitutionem, prodere tenebitur crimen, si à peccato velit liberari, *arg. Reg. Peccatum 4. in 6.* mariti scandalò & periculò suò non obstante; cum utilius sit permittere nati scandalum, quàm relinquere veritatem, c. *Qui scandalizaverit 3. de R. J.* Confirmatur hæc ratio paritate Imprimis testis, falsum in judicio deponentis adversus innocentem: quem ad famam huic, si aliter nequeat, per retractationem sui testimonii restituendam obligari, communis est sententia T. T. licet hæc factâ ipsi gravissimæ infamiae & talionis periculum imminat. Deinde, damnum passum in rebus ex maleficio alieno: qui super istius reparatione malefactorem civiliter convenire in judicio potest, quantumvis ei ex conventionem sua famæ & ipsius vitæ grave periculum imminere sciat a deo; ut, si solam damni resarcitionem, non sanguinis

136.

guinis vindictam à se peti, expresse protellitur, ab irregularitate etiam immunis sit: quantumvis contra ipsius intentionem ac protestationem reo capitale supplicium inferatur, c. *Postulasti* 21. de *Homicidio*, & c. *Prolati* 2. *ibidem* in 6.

137. Sed verius, tali etiam casu uxorem ad criminis sui manifestationem cum vitæ, aut etiam infamæ periculo gravi regulariter non teneri, cum Panormit. in c. *Officij* cit. n. 5. defendunt Scotus in 4. *dist.* 15. q. 2. Sylvester *V. Adulterium*, n. 2. Navarrus *Manual. cap.* 17. *an.* 88. Covarruv. in *Reg. Peccatum* p. 1. *pr.* n. 3. & 6. cit. Guttierrez n. 9. Molina n. 9. & communis sententia RR. id defumentium ex c.

138. *Officij* cit. decisione, quâ laudatus Innocentius mulier, adulterinam vel supposititiam pro mariti prole alenti, pœnitentiam & absolutionem Sacramentalem non denegat ex eo; quòd crimen suum viro detegere recuset: licet, eò non detectò, marito in bonis aliena proles succedat; minimè dubiò argumentò, eam non obligari ad criminis sui revelationem cum vitæ famæve gravi periculo faciendam; eùm ei, qui facere renuit, ad quod in conscientia tenetur, tanquam non ritè disposito Sacramentalis absolutio non sit impertienda, *arg. Reg. Peccatum* cit. *Ubi* Dynus, Sylvester *V. Restitutio* 7. n. 2. Navarrus *cap.* 17. n. 11. Rationem geminam reddunt.

Prima est; quia in necessitate vitæ eadem est ratio famæ; cum bonis ignominie metus major, quàm mortis, esse debeat, l. *Isti* 8. §. 2. ff. *Quod metus causa*) constitutus pro ejus conservatione res alienas retinere, imò accipere & absumere valet; quia talis necessitas omnia communia facit, *arg. l. Si laborante* 2. §. 2. in *fine* ff. *ad L. Rhod. de jactu & can. Sicut* & junctâ *Glossâ. V. Commune. dist.* 47. Ergo etiam mulier ad gravissimum vitæ famæ-

que periculum vitandum permittere poterit: neque sui criminis manifestatione impedire tenebitur supposititiæ vel spurie proles successione præfertim; cum ex manifestatione, præter vitæ famæque periculum, timendæ sint perpetuæ vexationes & exprobrationes, diffensiones ac rixæ domesticæ, propinquorum odia aliæque incommoda, quæ sæpe vitam reddunt ipsâ morte acerbiorè.

Alterâ; quia bona inferioris ordinis non debent restitui, aut aliena damna impediri cum gravi jactura bonorum ordinis superioris, ut ex communi TP. sensu Regulæ instar tradunt Navarrus *cit. cap.* 17. n. 87. Cajetanus 2. 2. q. 62. *art.* 6. & Guttierrez *cit. cap.* 38. n. 10. Cùm ergo non tantùm vitæ, sed etiam famæ bonum majus sit, quàm fortunæ, juxta illud, *Melius est bonum nomen, quàm divitiæ multa*, Proverb. *cap.* 22. v. 1. uxor non tenebitur refarcire aut impedire damna mariti in bonis fortunæ cum gravi periculo vitæ aut famæ; quia, cum ex duobus malis utrumque simul evitari non potest, ad majoris evitacionem electionem minoris suadet ratio Naturalis & textus *can. Duo mala*, 1. *dist.* 13.

Neque sui criminis manifestandi necessitatem uxori imponit in *Reg. 3. cit.* fundata ratio, cùm; quia Regula illa intelligenda est de scandalo merè passivo, hoc est, non dato: sed ex opere bono vel saltem mali speciem non habente accepto: tum verò; quia eadem non de omni, sed fere de ea tantùm veritate procedit, quæ necessaria est ad salutem: qualis respectu uxoris non est revelatio criminis occulti.

Neque magis urget confirmatio, fundata in paritate. Inprimis cum falso testes quia alia ratio est in proposito casu uxoris, quàm falsi testis; quia huic retractatio neque graviorem neque altioris ordinis bonorum jacturam affert, quàm falsa depo-

sa depositio innocenti. Deinde, cum agente pro damni reparatione; quia ex illius petitione malefactori non timetur mors inferenda iniuste, sicut ea ex mariti ira vel indignatione iniuste inferenda timetur uxori, *cit.* Guttierrez n. 24. & Molina n. 14. §. *Ad quartum.*

139. Dixi, *Regulariter*; quia non desunt casus, quibus uxor, mariti ejusque hæredum damnum impedire aliter non valens, crimen suum aperire tenetur. Primum quidem, si ipsa mala famæ & aliàs de adulterii vel suppositione graviter suspecta, criminisque manifestatio habitura fidem nullumque corporis periculum allatura crederetur, Innocent. *in c. Officij cit.* Guttierrez *cap. cit. n. 26.* & Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 10. n. 57.* Secundò, si maritus sit vir prudens ac probus, ut delicto venia ab eo facile impetranda prævideretur, per tradita à *cit.* Guttierrez n. 26. & Lessius n. 58. Tertio, si ageretur de successione in Regno vel Ducatu, cui spuria vel supposititia proles propter hæresin vel perditos mores grave damnum allatura merito timeretur; tali enim casu uxor crimen suum, si ejus fidem facere posset, manifestare teneretur etiam cum periculo vitæ & famæ; quia istorum, tanquam privatorum ipsius bonorum, jactura multò minus malum est, quàm damna Reipublicæ, ut locus sit *arg. can. 1. & can. Nervi 2. dist. 13.* Lessius *l. cit. n. 54.* Quarto, si damna, quæ ex adulterio vel partus suppositione mariti legitimus hæres accepturus est, prudentis arbitriò multò majora sint iis, quæ ex criminis detestatione uxorem manent v.g. si hæredi maximæ æstimationis patrimonium aut majoratus ex suppositione vel adulterio, ex istorum autem manifestatione uxori solius famæ, non etiam vitæ jactura timenda esset, istam ad criminis, cujus fidem legitimè potest facere, revelationem tene-

ri, cum Covarruvia *cit. n. 6. §. Sed si ad,* & Soto *Lib. 4. de Justitia q. 7. art. 2. estimat cit.* Molina n. 12. quòd, licet fama altioris ordinis bonum sit, quàm res fortunæ seu temporales, jactura tamen maximæ æstimationis bonorum temporaliùm in communi hominum æstimatione multò gravior & acerbior sit, quàm famæ, quæ ex adulterii manifestatione uxorem manet: sicut gravior est jactura maximæ quantitatis argenti, quàm exigua auri, et si aurum secundùm se multò pretiosius sit argenti. Contrarium tamen hoc casu cum Navarro *cit. cap. 17. n. 89.* & aliis sustinet *cit.* Guttierrez n. 27. cùm propter *c. Officij cit.* indistinctè loquentis generalitatem: tum propter rationes allatas pro sententia communi.

Dubium secundò ex eadem Innocentii 140. decisionem oritur, an uxor crimen suum manifestare etiam non teneatur suppositæ aut adulterinæ proli. Ratio dubitandi minimè levis est; quia ex una, uxor damnum marito istiusque legitimis hæredibus ex suo facto imminens impedire aut compensare tenetur, si absque graviore aut majorum bonorum jactura possit, *arg. Reg. Peccatum cit.* ex altera verò parte, proli crimen suum secretò aperiendò eique suadendò, ut à putatiti patris hereditate abstineat, legitimorum istius hæredum damnum impediret sine periculo vitæ & famæ; cùm proles in suam infamiam redundans crimen maternum procul dubio celatura potius sit, quàm vulgatura. Istius rationis vi permoti DD. passim tres casus distinguunt.

Primus est, quòd uxor habet bonam 141. propriam, quibus mariti ejusque hæredum damnum impedire vel compensare valet; hoc enim casu ex marito procreatis prolibus plus quàm suppositæ aut spurie relinquendò, vel quantum huic ex mariti bonis obvenit, istis aut aliis mariti hæredibus de-

bus donandò, juxta *can. 1. in fine, 14. q. 6.* satisfaciet suæ obligationi sine ulla criminis manifestatione, Fagnanus *in c. Officij cit. n. 4.*

Alter, quò bona ad damni compensationem sufficientia non habet: quò casu, si crimen suppositæ vel spuria proli probare, & ab ista; quòd Deum timeat & à peccato abhorreat, sibi habendam fidem & secretum servandum sperare possit, crimen ipsi tenebitur aperire & suadere, ut hæreditati renuntiet, vel Clericalem aut Religiosam præsertim Mendicantiū successionis incapaciam vitam amplectatur, Lessius *cit. cap. 10. n. 47.* Fagnanus *in c. Officij cit. n. 17.* & alii; hoc enim suadet ratio dubitandi; & teste Joan. Andr. *in c. Officij cit. n. 4.* aliquibus, & inter eos alicui persuasit, ut cederet: quem fatuitatis arguere ausos nonnullos istius seculi magis quàm Divinarum legum peritos, meritò redarguit Socinus *in c. cit. n. 9.* ubi probè notat, hoc ipsos asseruisse confidentes præsentem vitam non futuram & æternam; in hanc enim ab humo elatos mentis oculos si defixissent, ipsum summâ laude dignum pronuntiassent; quòd fide dignâ assertionem matris læsam haberit conscientiam, cujus dictamen Regula est honestatis.

142. Postremus, quò id probare, fidemque aut secretum à filio sperare non potest: quò casu rectius tacebit & dolebit de peccato cum proposito marito satisfaciendi, ejusque emolumenta, quibus potest, modis promovendi; quia tali casu frustra crimen revelaret; cum ei præsertim propriam turpitudinem alleganti filius credere & hæreditate abstinere non teneretur, utpote existens in possessione filiationis, *c. Per tuas 10. de Probat.* quò si de jure possit simplici aut etiam juratâ assertionem matris, periculum esset; ne istius in unam prolem amore aut in aliam

odiò aliquando proles legitimæ removerentur à successionem, ut *in c. Per tuas cit.* notant Panormit. *n. 9.* Felinus *n. 16.* & Gonzalez *n. 8.* Unde

143. Infertur, quid sentiendum de consilio viduæ Avenionensis, quæ in mortis articulo constituta ad se vocatis tribus filiis, quorum unum ex adulterio susceperat, aperuit, unum ex ipsis esse spurium, paternæque hæreditatis injustum possessorem: quem si prodi non nollent, singuli cederent jure ad eam bonorum paternorum partem, quam spurius possideret. Unde factum, ut materno consilio acquiescerent, metûque infamiae & amissionis bonorum paternorum juri ad partem illam, si quæ sibi competeret; renuntiarent. Quod mulieris animæ suæ ita providentis consilium probat, & mutuum filiorum cessionem pro firma habet Alciatus *de Præsumpt. Reg. 3. præsumpt. 37. n. 6.* & *Pareg. Jur. cap. 12. n. 6.* Non etiam cæteri DD. quia ejus nulla necessitas, imò nec utilitas fuit. Necessitas; quia mulier crimen suum sine animæ periculo poterat filios celare. Utilitas, cum; quia ejus etiam animam agentis assertioni, qui spurium declararetur, credere non tenebatur, *c. Per tuas cit.* cum etiam morientis nuda: imò & jurata assertio in alterius præjudicium non attendatur, *arg. c. Licet 22. de Testibus:* tùm verò; quia mutua illa cessione extorta fuit gravi metu; ne, si jure suo non cederent, à legitimæ filiationis & bonorum paternorum justa possessione deicerentur, contra *Reg. In pari cit.* Ita cum Covarruvia *cit. n. 6. §. Nec mihi placet cit.* Menochius *cit. casu 89. à n. 29.* Gutierrez *n. 25.* Fagnanus *in c. Officij cit. n. 21.* & alii præsertim RR.

145. Dubium tertid est de obligatione adulteri. Quem, si dubium sit, an proles ex ipso vel marito suscepta sit, ad nihil teneri, *arg. can. Grave, 11. q. 3. tradunt cit.*

• sunt cit. Navarrus cap. 16. n. 49. & Gutierrez n. 36. quod, prolem ex marito susceptam, præsumere possit, l. Miles 11. §. 9. ff. ad L. Jul. de Adult. ob favorem matrimonii & prolis: quæ ex possessione legitimitatis in dubio deici non debet, arg. Reg. In pari 65. in 6. præsertim cum, concurrentibus diversis feminibus, generationem ex maximè consueto fieri solere, Medici testentur.

146. Casu autem, quò prolem suam esse ex sufficientibus indiciis rationabiliter credit, eum ad restitutionem ex honestate duntaxat & quadam decencia obligari, existimat Sotus Lib. 4. de Justicia 9. 7. art. 2. At melius Sylvester V. Adulterium, n. 7. Navarrus cit. n. 49. Lessius cit. cap. 20. n. 42. & 45. Gutierrez n. 38. & alii hòc casu, sicut adulteram, si possit, sic & adulterum ex justitia obligant non solum ad refusionem expensarum, quas putatius pater ad alendam vel dotandam prolem non suam fecit: sed etiam ad compensationem omnium damnorum marito ejusque legitimis liberis aut hæredibus illatorum, si hanc facere sine gravi vitæ aut famæ periculo possit. Ratio est: quia adulter ejusmodi damnorum causa moralis existit, eò ipsò; quòd cum aliena uxore voluntariè exercuerit actum, ex quo suâ naturâ sequi solet generatio prolis, cum mariti ejusque legitimorum liberorum & hæredum damno ut plurimum conjuncta, ut rectè observat Laiman Lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 14. n. 2.

ARTICULUS VII.

De Indulgentiis, SUMMARIUM.

147. Indulgentia definitio.

148. Peccatò remissò, remanet pena temporalis.

149. Datur thesaurus satisfactionum Christi & SS.

150. Et dispensatur per Indulgentias:

151. Quæ vel Totales, vel Parviales:

152. Personales, Reales, vel Locales:

153. Perpetua vel Temporales sunt:

154. Et aliter vivis, aliter mortuis applicantur.

155. Indulgentiarum usus per antiquum est.

156. Totales pro defunctis solus Papa:

157. Parviales pro vivis Episcopi,

158. Archiepiscopi, Legati Papa & Cardinales:

159. Non etiam parochi & prælati inferiores concedunt:

160. Nisi ex privilegio vel consuetudine.

161. Indulgentia dantur Fidelibus,

162. Subjectis jurisdictioni concedentis:

163. Qui à se concessas ipse quoque,

164. Uti & Exempti lucrantur.

165. Valida earum concessio justam,

166. Et concessioni proportionatam causam exigit.

167. Indulgentias lucrantur soli fideles non excommunicati,

168. Existentes in statu Gratiæ Dei,

169. Et injunctum opus peragentes,

170. Cum intentione lucrandi non solum formali:

171. Sed habituali quoque & interpretativa.

172. Indulgentia ad certum tempus ipsius lapsu:

173. Ad beneplacitum data, morte concedentis cessant:

174. Simpliciter concessæ, perpetuò durant:

175. Nisi pereat res,

176. Vel destruatür locus, cui sunt annexæ.